

WORLD of TÜRKİYE

WOT RAPOR

World Of Türkiye

ASMİR MEDYA
markasıdır

YIL

3

worldofturkiye.com

RAPOR

ARALIK 2025

TÜRKİYE'NİN AFRİKA'DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

WOT RAPOR/ARALIK 2025

WORLD *OF* **TÜRKİYE**

TÜRKİYE'NİN AFRİKA'DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

WOT RAPOR / ARALIK 2025

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

.....	5
Bölgesel Bloklara Göre STA Zamanı	
Müzakere Masasında Türkiye'nin Avantajı	6
Diplomasiyi Ticaretle Birleştirmek	
Yatırım Anlaşmalarında Yeni Dönem	7
Lojistik Güç Olmadan Ticaret Büyümez	
Sahadaki Gözler ve Kulaklar	
Afrika'nın Temkinlilik Bariyerini Aşmak	8
Pilot Ülkelerle Hızlı Sonuç	
Burs Programları ve Akademik İşbirlikleri	9
Ortak Üniversiteler ve Mesleki Eğitim Merkezleri	
Dijital Eğitim ve Sağlıkta İşbirliği	
Mesleki Beceri: Türkiye'nin En Büyük İhracat Kalem Olabilir	
Sonuç: Türkiye Afrika'da Kalıcı Bir Oyun Kurucu Olabilir	10

BÖLÜM 2

.....	11
Ulaşım ve Bağlantısallığı Güçlendirmek	
Havayolu Bağlantılarının Güçlendirilmesi	
Deniz Yolu ve Liman Yatırımlarının Artırılması	12
Kara ve Demir Yolu Projeleri	
Lojistik Merkezler ve Depolama Ağı	13
Dijital Bağlantısallığın Güçlendirilmesi	
Finansman ve Ortak Yatırım Modelleri	
Yerel İş Gücü ve Teknik Eğitim İşbirlikleri	
Diplomatik ve Kurumsal İşbirliklerinin Güçlendirilmesi	
Savunma ve Güvenlik Boyutu	14
Geleceği İnşa Eden Ülke Türkiye	

BÖLÜM 3

.....	15
Diplomatik Temsil Ağını Güçlendirmek	
Büyükelçilik ve Konsolosluk Ağı	
Kurumlar Arası İşbirliğini Derinleştirmek	16
Ortak Afrika Strateji Planı	
Türkiye-Afrika Ortak Platformları	
Ekonomik Diplomasi	
Ticaret Müşavirliklerinin Artırılması	
Ortak Yatırım Projeleri ve Eximbank Modelleri	
THY'nin Stratejik Rolü	
Eğitim ve Kültür İşbirlikleri	17
Burslar ve Akademik Programlar	
Maarif Vakfı ve Ortak Müfredatlar	
Dil ve Kültür Merkezlerinin Yaygınlaştırılması	
Güven Veren Devlet Kimliği	
Barış ve Güvenlik Alanında İşbirliği	
İnsani Diplomasi	
Medya ve Kamu Diplomasisi: Görünürlüğü Kurumsallaştırmak	18
TRT Afrika ve Medya İşbirliği	
Sosyal Medya Diplomasi Stratejisi	
Özel Sektör ve STK'ların Dahil Edilmesi	
İş Dünyası İçin Platformlar	
Sivil Toplum ve Akademik Ağlar	

TÜRKİYE'NİN AFRİKA'DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

WOT RAPOR / ARALIK 2025

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 4

Yerel Ortaklarla Uzun Vadeli ve Saygın İlişkiler Kurmak	19
Yerel Dinamikleri Dikkate Alan "Dinle-Öğren-Ortak Ol" Yaklaşımı	
Sömürgeci Olmayan, Eşit Ortaklığa Dayalı Bir İletişim	
"Kazan-kazan" sözden öte pratik hale getirilmeli	20
Eğitim, Kapasite Geliştirme ve İnsan Yatırımına Odaklanmak	
Yerel İş Ekosistemiyle Samimi ve Adil Ekonomik Ortaklıklar	21
Sivil Toplum, Kültür ve Halk Diplomasisinin Güçlendirilmesi	
Uzun Vadeli Güvenlik ve İstikrar Ortaklığı	22
Yerel İhtiyaçlara Duyarlı ve Görünen Bir Diplomatik Varlık	
Yerel yönetim modelleriyle uyum	

BÖLÜM 5

.....	23
Enerji, Maden ve Tarım Alanlarında Sürdürülebilir İşbirliği	
Yenilenebilir Enerji Ortaklıkları	
Enerji Üretiminde "Yerel Kapasite Geliştirme"	
Doğal Gaz ve Petrolde Uzun Vadeli Stratejik Modeller	24
Maden: Şeffaf, Ortak Değer Yaratan ve Yerel Kalkınmayı Destekleyen Model	25
Çevresel Standartlar ve Sosyal Projeler	
Stratejik Madenlerde Ortak Ar-Ge ve İşleme Kapasitesi	
Tarımda Ortak Üretim, Teknoloji Transferi ve Gıda Güvenliği	26
Ortak Fonlar ve Düzenleyici Çerçevenin Güçlendirilmesi	
Saygın, Sürdürülebilir ve Eşitlikçi Bir Ortaklık	27

BÖLÜM 6

.....	28
Stratejik Tarafsızlık ve Dengeli Dış Politika	
Tarafsızlığın Çekirdeği: İlkeler Tabanlı Diplomasi	29
Çok Boyutlu İşbirliği: Tek Bir Güce Yakınlaşmayı Engelleyen Model	
Güvenlik Politikalarında Tarafsızlık: Dikkatli ve Dengeli Yaklaşım	30
Ekonomik Diplomasi İle Siyasi Tarafsızlığın Dengelenmesi	
Tarafsızlığın En Güçlü Destekçisi: Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç	
Büyük Güçlerle Dengeli İlişkiler	31
Tarafsızlığın Sahadaki Garantisi: Yerel Topluluklarla Doğrudan Temas	

TÜRKİYE’NİN AFRIKA’DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

BÖLÜM 1

WORLD OF TÜRKİYE

ANALİZ

REŞİT KEMAL AS

WoT GENEL YAYIN
YÖNETMENİTÜRKİYE’NİN AFRIKA’DAKİ
VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR
KILMANIN ANAHTARI

1. Bölüm

Türkiye’nin son yirmi yılda Afrika’ya yönelik açılım politikası, bugün artık kıta genelinde saha-ya yansıyan somut bir etkiye dönüştü. Ancak bu etkinin kalıcı ve sürdürülebilir olması, yalnızca siyasi ilişkiler veya büyükelçilik açmakla değil; ticaret, yatırım, eğitim, sağlık ve insan kaynağı geliştirme gibi çok boyutlu bir strateji ile mümkün.

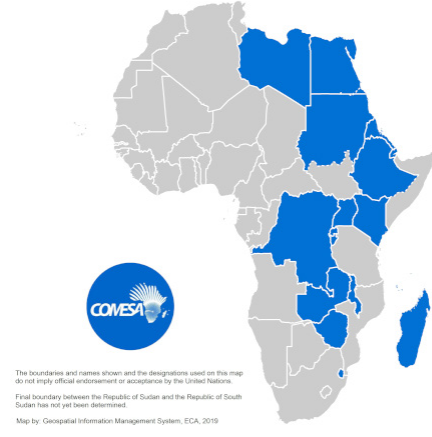
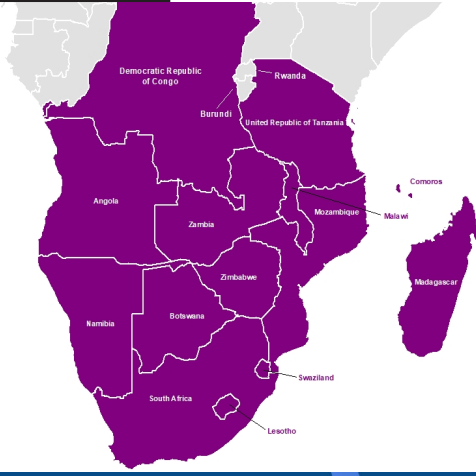
Kıta, yakın geleceğin ekonomik ve demografik merkezlerinden biri olacak. Dolayısıyla Türkiye’nin bugün atacağı adımlar, yalnızca dış politikayı değil, Türkiye’nin küresel ekonomik konumlanmasını da belirleyecek.

Bölgesel Bloklara Göre STA Zamanı

Afrika tek bir ekonomik yapı değil. ECOWAS’tan SADC’ye, COMESA’dan EAC’ye uzanan bölgesel bloklar, ticaretin işlediği gerçek mekanizmaları oluşturuyor. Türkiye’nin bu tabloya bakarak bölgesel bazlı Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) stratejisi geliştirmesi, kıtadaki ekonomik etkisini katlayabilir.

Öncelik sıralaması da aslında kendini belli ediyor: Kenya, Nijerya, Güney Afrika, Gana, Fas ve Cezayir.

Bu ülkeler ya Türkiye ile yüksek ticaret hacmine sahip ya da büyük potansiyel barındırıyor. Doğru müzakere ekipleri ve güçlü diplomatik koordinasyonla bu ülkelerle imzalanacak STA’lar, Türkiye’yi Afrika pazarlarında daha kalıcı bir aktöre dönüştürebilir.

Müzakere Masasında Türkiye'nin Avantajı

Afrika ülkelerinin önemli bir kısmında teknik kapasite sınırı, STA süreçlerini doğal olarak yavaşlatıyor. Türkiye'nin bu noktada teknik destek sunarak müzakere sürecini hızlandırması, iki tarafın da kazançlı çıkacağı bir model yaratabilir.

Ticaret Bakanlığı'nın müzakere ekiplerini güçlendirmesi, dış temsilciliklerin saha verilerini Ankara'ya taşıması ve sürecin kurumsal hale getirilmesi artık bir ihtiyaç.

Diplomasiyi Ticaretle Birleştirmek

Kıtada diplomasi, siyasi ilişkilerle sınırlı değil; hatta çoğu zaman ticaret diplomasisi çok daha belirleyici. Bu nedenle Türkiye'nin iş dünyasını da sürece daha derin şekilde katması şart.

Cumhurbaşkanlığı ve Dışişleri koordinasyonunda daha sık ticaret heyetleri, iş insanlarının Afrika ülkeleriyle doğrudan temas kurduğu ticaret misyonları, DEİK ve TOBB'un daha aktif rol üstlenmesi, Türkiye'nin Afrika pazarındaki hareket alanını genişletebilir.

Ayrıca Afrika Birliği ve bölgesel örgütlerle "kurumsal STA platformları" kurulması, Türkiye'nin kıtada kalıcı ekonomik varlık göstermesine zemin hazırlar.

Yatırım Anlaşmalarında Yeni Dönem

Türkiye'nin Afrika'daki yatırımları artıyor, ancak bu yatırımların hukuki zemini hâlâ eski anlaşmalar üzerine kurulu. Yatırımların Korunması Anlaşmaları (YKA) ve çifte vergilendirmeyi önleme düzenlemelerinin güncellenmesi, Türk şirketlerinin sahadaki güvenini artıracaktır.

Yeni anlaşmalar için en çok öne çıkan ülkeler: Etiyopya, Sudan, Senegal ve Kenya.

Bu ülkelerde Türk şirketleri sahada aktif ve potansiyel yüksek. Ayrıca yerel hükümetlerle ortak izleme komiteleri oluşturmak, karşılıklı güven mekanizmasını güçlendirebilir.

Lojistik Güç Olmadan Ticaret Büyümez

THY'nin Afrika uçuş ağının genişliği Türkiye'nin en önemli avantajı. Ancak kara ve deniz lojistiği aynı düzeyde değilse, STA'ların tüm etkisi sahaya yansımıyor.

Liman yatırımları, lojistik merkezler ve serbest bölgeler...

Türkiye'nin Afrika'daki ekonomik geleceği büyük ölçüde bu alanlarda atacağı adımlara bağlı.

Sahadaki Gözler ve Kulaklar

Afrika'daki Türk büyükelçiliklerinin sahadaki bilgiyi Ankara'ya taşıyan birer ekonomik istihbarat merkezine dönüşmesi gerekiyor. Bu sayede hem iş dünyası hem de hükümet politikaları daha gerçekçi bir veri tabanına oturabilir.

Ticaret müşavirlerinin sayısının artırılması ve doğrudan şirketlerle bağ kurmaları, Türkiye'nin kıta politikasını güçlendirecek bir başka adım.

Afrika'nın Temkinlilik Bariyerini Aşmak

Afrika ülkeleri, sömürge geçmişi nedeniyle dış ticaret anlaşmalarında daima temkinli. Türkiye'nin avantajı ise bu noktada öne çıkıyor:

Türkiye Afrika'ya eşit ortaklık, kazan-kazan modeli ve kalkınma odaklı bir yaklaşım sunuyor.

Bu yaklaşım;

- altyapı yatırımları,
- teknoloji transferi,
- yerel istihdam yaratma kapasitesi

ile daha güçlü hale getirilebilir.

Özellikle TİKA, Maarif Vakfı ve Türk özel sektörünün kıtadaki etkinliği, Türkiye'nin güvenilir ortak algısını perçinliyor.

Pilot Ülkelerle Hızlı Sonuç

Tüm Afrika'yı aynı anda kuşatmak mümkün değil. Bu nedenle birkaç "pilot ülke" ile başlanması, hem Türkiye'nin müzakere kapasitesini güçlendirir hem de örnek başarılı modeller yaratır.

- Kenya: Müzakereye en hazır ülke.
- Gana: Dinamik ekonomi ve Türkiye'ye açık kapı.
- Senegal: İstikrarlı ve Türkiye'ye yakın.
- Fas – Cezayir: Köklü ekonomik ilişkiler.

Bu ülkelerde atılacak hızlı adımlar, diğer Afrika ülkeleri için referans niteliği taşır.

Afrika'nın en kritik açığı mesleki beceri ve insan kaynağı. Türkiye'nin burada ciddi bir avantajı var.

Burs Programları ve Akademik İşbirlikleri

Türkiye'nin verdiği bursların Afrika özelinde artırılması, Türkiye'nin kıtada uzun vadeli bağ kurmasının en etkili yolu. Yalnızca lisans değil, yüksek lisans, doktora ve teknik eğitim odaklı programlar tercih edilmeli.

Türkiye'de eğitim gören Afrikalı öğrencilerin kendi ülkelerine döndüğünde Türkiye'ye dönük olumlu algıyı güçlendirdiği bilinen bir gerçek.

Ortak Üniversiteler ve Mesleki Eğitim Merkezleri

Senegal'den Somali'ye, Nijer'den Kenya'ya uzanan bir hatta Türk-Afrika Teknik Kolejleri kurulması, Afrika'nın en büyük eksikliği olan mesleki eğitim açığını kapatacak nitelikte.

Enerji, tarım teknolojisi, sağlık, ICT ve lojistik gibi alanlarda ortak müfredatlar oluşturmak, Türkiye'nin uzmanlık alanlarını kıtaya taşıyacaktır.

Dijital Eğitim ve Sağlıkta İşbirliği

EBA benzeri dijital platformların Afrika'ya uyarlanması, öğretmen eğitimi programları ve mobil eğitim sınıfları kıtanın genç nüfusuna doğrudan dokunan projeler. Türkiye, kız çocuklarının STEM alanlarına katılımını destekleyen projeler geliştirebilir.

Sağlık alanında ise yerel personel yetiştirmek, hastane inşasından çok daha değerli. Tele-tıp, mobil klinikler ve saha eğitimleri, Türkiye'nin bu alanda uzun vadeli bir ortak olarak görülmesini sağlar.

Mesleki Beceri: Türkiye'nin En Büyük İhracat Kalemi Olabilir

İnşaat, tekstil, gıda, tarım, makine... Türkiye bu sektörlerde ciddi bir bilgi birikimine sahip. Afrika'da kurulacak mesleki eğitim merkezleri, TOBB ve MEB destekli belgelendirme sistemleri ve kısa süreli staj programları, Türkiye'nin kıtadaki saygınlığını artırır.

Türkiye-Afrika Talent Bridge gibi girişimlerle firmalar ve gençler arasında köprü kurulması da bu etkiyi güçlendirecektir. Öte yandan kadın girişimciliği merkezleri, mikro kredi programları, dijital beceri eğitimleri önemli bir yumuşak güç kaynağıdır. Bu girişimlere de önem verilmelidir.

Sonuç: Türkiye Afrika'da Kalıcı Bir Oyun Kurucu Olabilir

Afrika'da kalıcı etki yaratmak, günübirlik politikalarla değil, uzun vadeli, çok katmanlı ve insan odaklı bir stratejiyle mümkündür.

Türkiye'nin avantajı, sömürge geçmişi olmayan ve Afrika'da güven uyandıran bir aktör olmasıdır. Bu avantaj, doğru stratejiyle birleştiğinde Türkiye'yi Afrika'nın en etkili kalkınma ortaklarından biri haline getirebilir.

Sürdürülebilir etki için yol haritası açık:

- STA ve YKA'ların güncellenmesi,
- lojistik altyapının güçlendirilmesi,
- diplomatik ve ticari koordinasyonun artırılması,
- eğitim ve sağlıkta insan kaynağına yatırım,
- Afrika gençliğiyle güçlü bağlar kurulması...

Eğer Türkiye bu bütüncül yaklaşımı sürdürürse, Afrika'nın geleceğinde yalnızca bir aktör değil, kilit bir ortak olarak yerini sağlamlaştıracaktır.

TÜRKİYE’NİN AFRIKA’DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI BÖLÜM 2

Türkiye’nin Afrika’da kalıcı bir aktöre dönüşmesi için önemli başlıkların bazılarını dünkü yazımda ele almıştım. Bu yazıda ise konunun bir başka stratejik boyutuna geçiyoruz. Bu kez odağımız, Afrika’nın geleceğini şekillendiren, ulaşım ve lojistik ağları, dijital bağlantılar ve savunma işbirliği gibi kritik alanlar olacak.

Ülkemizin kıtayla ilişkilerinde yalnızca ticaret ve kültürel bağlar değil; altyapıdan siber güvenliğe, havacılıktan savunma sanayiine uzanan daha kapsamlı bir işbirliği mimarisi belirleyici olacak. Bu bölümde genel itibarıyla, Türkiye’nin bu alanlarda nasıl bir yol haritası çizebileceğini, hangi fırsatların öne çıktığını ve sahadaki rekabetin hangi dinamiklerle şekillendiğinin detaylarına bakacağız.

Ulaşım ve Bağlantısallığı Güçlendirmek

Afrika bugün dünyanın en büyük altyapı açığına sahip kıtası. Bu durum, Türkiye gibi güçlü müteahhitlik geleneğine, lojistik kabiliyete ve havacılık vizyonuna sahip ülkeler için aynı zamanda büyük fırsat penceresi anlamına geliyor.

Kıtada Türkiye’nin bağlantısallığı güçlendirmek için üç temel sütun öne çıkıyor:

- 1) Fiziksel altyapı,
- 2) Dijital entegrasyon
- 3) Diplomatik, finansal–kurumsal işbirliği

Havayolu Bağlantılarının Güçlendirilmesi

Türkiye’nin Afrika’da en görünür marka gücü hiç kuşkusuz THY. Ancak henüz hala doğrudan bağlantının olmadığı çok sayıda başkent ve ticaret merkezi var.

Bu nedenle; THY’nin uçuş ağının iç bölgelere genişletilmesi, havaalanı modernizasyonu, pist rehabilitasyonu, terminal inşası, Türk firmalarının hava trafik yönetimi, kargo altyapısı ve bakım-onarım (MRO) tesisleri kurması gibi adımlar, Türkiye’nin kıtadaki görünürlüğünü artırmakla kalmayıp, aynı zamanda Afrika içi ticaretin damarlarına da bağlanmasını sağlayacaktır.

Deniz Yolu ve Liman Yatırımlarının Artırılması

Afrika kıyılarında liman rekabeti artık yalnızca ekonomik değil, jeopolitik bir yarışa dönüşmüş durumda. Çin, BAE, Hindistan ve Avrupa ülkeleri liman zincirleri oluştururken, Türkiye'nin YILPORT vb. gibi global ölçekli işletmecilik tecrübesine sahip firmaları kritik bir avantaj sunuyor.

Türkiye'nin bu konuda atabileceği adımları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Doğu ve Batı Afrika kıyılarında Türk işletmeli lojistik merkezleri kurmak,
- Liman işletme ihalelerine aktif biçimde girmek,
- Türk ihracatı için Ro-Ro hatları ve deniz koridorları oluşturmak.

Bu yatırımlar, Türkiye'nin yalnızca ticari varlığını değil, lojistik hakimiyetini de pekiştirir düşüncesindeyim.

Kara ve Demir Yolu Projeleri

Türk müteahhitleri halihazırda Afrika'da güçlü bir konuma sahip. Bunu daha ileri taşımak için, Trans-Afrika otoyollarında rol üstlenmek, ülkeler arası kombine taşımacılık hatları geliştirmek, metro, tramvay ve BRT gibi şehir içi ulaşım projelerine odaklanmak gibi projelerin üzerine düşülmesinin elzem olduğu kanaatindeyim.

Bu tür projeler, Türkiye'nin kıtanın altyapı haritasında daha etkili olmasını sağlar. Yalnızca mühendislik değil, aynı zamanda yumuşak güç ve uzun vadeli bağ anlamına gelir.

Lojistik Merkezler ve Depolama Ağı

Türkiye'nin Afrika'ya ihracatında en büyük engel çoğu zaman mesafeden çok lojistik gecikmeden kaynaklanıyor. Bu nedenle kıtanın dört bir yanında kurulacak bölgesel Türk Lojistik Merkezleri, hem dağıtım süresini kısaltıp hem de Türk ürünlerinin rekabet gücünü artırabilir. Uzun vadede Türkiye-Afrika arasında entegre bir tedarik zinciri oluşturmak mümkündür ve bunun üzerine çalışılmalıdır.

Dijital Bağlantısallığın Güçlendirilmesi

Afrika'nın dijital dönüşümü, önümüzdeki on yılın en kritik rekabet alanlarından biridir. Türkiye'nin teknoloji firmaları dijital altyapı projelerine odaklanmalıdır.

Fiber optik ağlar, veri merkezleri, e-ticaret altyapıları ve yapay zeka destekli akıllı ulaşım sistemlerine yapılacak yatırımlar yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda geleceğin diplomatik bağlarını güçlendiren stratejik hamleler olarak öne çıkmaktadır.

Finansman ve Ortak Yatırım Modelleri

Afrika projelerinde finansman en az teknik kapasite kadar belirleyici rol üstlenmektedir. Türkiye'nin elindeki Eximbank mekanizması, Afrika yatırımlarında daha yaygın kullanılabilir.

Buna ek olarak; Türkiye-Afrika Ortak Altyapı Fonu, risk sigortası ve yatırım garantisi modelleri geliştirilerek Türk özel sektörünün kıtada daha cesur adımlar atmasının önü açılabilir.

Yerel İş Gücü ve Teknik Eğitim İşbirlikleri

Türk firmalarının Afrika'da yürüttüğü büyük projelerin tam kapasite başarıya ulaşması için yerel iş gücüne yatırım şart.

Ulaştırma akademileri, teknik eğitim merkezleri ve saha eğitim programları yalnızca istihdam yaratmaz; aynı zamanda Türkiye'nin kıtadaki imajını güçlendirir. Bu nedenle saydığım konu başlıklarının da üzerinde durulması ve projelerin hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Diplomatik ve Kurumsal İşbirliklerinin Güçlendirilmesi

Afrika'da ulaşım ve lojistik ağlarını kalıcı ve sürdürülebilir hale getirmenin yolu yalnızca fiziki yatırımlardan değil, güçlü bir diplomatik mimariden geçiyor. Bu açıdan Türkiye'nin Afrika Birliği ve bölgesel örgütlerle (ECOWAS, EAC, SADC) kuracağı yapısal işbirlikleri kritik önem taşıyor.

Kıta içi ticareti hızlandıran gümrük kolaylaştırma anlaşmaları, hem transit geçişlerde maliyetleri düşürecek hem de Türk şirketlerinin kıta genelindeki operasyon kabiliyetini artıracaktır. Ayrıca "Türkiye-Afrika Lojistik ve Ulaşım Forumu"nun yıllık düzenli bir platforma dönüşmesi, taraflar arasında düzenli temasın kurumsallaşmasını sağlayarak, sahadaki projelerin koordinasyonunu güçlendirecek ve yeni ortaklıkların önünü açacaktır.

Savunma ve Güvenlik Boyutu

Altyapı projeleri güvenlik olmadan anlamını yitirir. Deniz güvenliği, kara yollarında güvenli geçiş, kritik hatların korunması gibi konular bu ilişki ağının en kritik yeridir. Tüm bunlar savunma sanayi alanındaki işbirliğini ulaştırma projelerinin doğal bir parçasına dönüştürüyor. Bu aşamada halihazırda BAYKAR, ASELSAN, TUSAŞ gibi firmaların ürünleri kıta genelinde farklı ihtiyaçlara uygun çözümler sunarak pazar payını genişletmektedir. Bunun artarak sürmesi gerekmektedir.

Deniz korsanlığına karşı işbirliği, ortak deniz devriye güçleri, ulaştırma altyapılarının güvenliği için teknoloji ve eğitim desteği, Türkiye'nin savunma sanayiindeki birikimini Afrika'ya açarken, kıta ülkeleriyle stratejik ortaklık düzeyini de yükseltir.

Geleceği İnşa Eden Ülke Türkiye

Afrika, altyapı açığı ile teknoloji atılımını aynı anda yaşayan bir kıta. Türkiye ise hem yapım gücü hem dijital kapasitesi hem de savunma sanayii ile bu dönüşümün doğal bir ortağı olabilecek bir konumda.

Eğer Türkiye, ulaştırma projelerini dijital bağlantısallık ve güvenlik boyutuyla entegre ederse; sadece Afrika'ya mal satan değil, Afrika'nın geleceğini inşa eden aktörlerden biri haline gelir düşüncesindeyim.

TÜRKİYE'NİN AFRIKA'DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

BÖLÜM 3

Türkiye'nin Afrika'daki varlığını sürdürülebilir kılmanın yollarını ele aldığımız yazı dizisinin ilk iki bölümünde, kıtanın ekonomik potansiyelini, ulaşım ağlarını, dijital bağlantısallığı ve savunma işbirliğini masaya yatırmıştık.

Üçüncü bölümde ise Türkiye–Afrika ilişkilerinin daha uzun vadeli ve derinlikli bir boyutuna yöneliyoruz. Bu yazıda, diplomatik ilişkiler, kurumsal ortaklıklar, ekonomik işbirliği ve kültürel–dil eksenli etkileşimleri ele alacağız.

Çünkü bir ülkenin sahada bıraktığı kalıcı iz, yalnızca yatırımların büyüklüğüyle değil; diplomasi masasındaki ağırlığı, kurumlar arası etkileşimi ve toplumsal bağlarıyla da ölçülür. Bu bölümde Türkiye'nin kıtada güçlü, itibarlı ve sürekliliği olan bir aktör kimliği oluşturabilmesi için hangi araçlara, hangi yöntemlere ve nasıl bir vizyona ihtiyaç duyduğunu anlatmaya çalışacağım.

Diplomatik Temsil Ağını Güçlendirmek

Türkiye son yıllarda Afrika'da büyükelçilik sayısını ciddi oranda artırdı. Ancak hala temsil edilmeyen ülkeler bulunuyor. Bu boşluklar, diplomatik görünürlük ve etki gücü açısından önemli kayıplara yol açabilir.

Büyükelçilik ve Konsolosluk Ağı

Yeni büyükelçilikler ve bölgesel konsolosluk ofisleri, Türkiye'nin kıta genelindeki erişimini genişletebilir.

Mevcut elçiliklerin personel kapasitesi güçlendirilmeli; özellikle ekonomi, kültür ve kamu diplomasisi alanlarında uzman kadrolar artırılmalı.

Elçiliklerde kültür, gençlik ve eğitim ataşeliklerinin sayısının artırılması; Türk kültürünü tanıtan film haftaları, mutfak etkinlikleri, paneller gibi çalışmalarla "yerel diplomasi" güçlendirilebilir.

Bu tür yumuşak güç adımları, Türkiye'yi sadece bir ticaret ortağı olmaktan çıkarıp "toplumsal olarak tanınan ve kabul edilen bir aktör" haline getirir.

Kurumlar Arası İşbirliğini Derinleştirmek

Kıta ile ilişkilerde en büyük eksikliklerden biri, kurumların ayrı ayrı çalışmasıydı. Artık bunun değişmesi gerekiyor.

Ortak Afrika Strateji Planı

Dışişleri Bakanlığı, TİKA, YTB, THY, Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü ve Türk Eximbank gibi kurumlar arasında, Afrika'ya özel ortak bir strateji planı hazırlanmalı.

Bu plan hem kaynakların etkin kullanımını sağlar hem de sahadaki yansımayı güçlendirir.

Türkiye-Afrika Ortak Platformları

Bakanlıklar arası ortak komisyonlar ve tematik zirveler (Doğu Afrika-Türkiye, Batı Afrika-Türkiye gibi) düzenlenebilir.

Bu platformlar, siyasi iletişimi kurumsallaştırarak sürekliliği sağlar.

Ekonomik Diplomasi

Afrika'nın ekonomik geleceğinde Türkiye'nin daha fazla yer almasının yolu, sahada güçlü ticari temsil ve doğru finansman modellerinden geçiyor.

Ticaret Müşavirliklerinin Artırılması

Mevcut ticaret müşavirliklerinin hem sayısı hem kapasitesi genişletilmeli.

Ülke bazlı risk analizleri, yatırım fırsatları, sektör raporları oluşturularak Türk iş dünyasının karar alma süreçleri desteklenmeli.

Ortak Yatırım Projeleri ve Eximbank Modelleri

Enerji, tarım, su yönetimi, sağlık ve inşaat gibi sektörlerde ortak üretim ve teknoloji transferi projeleri öne çıkıyor.

Eximbank'ın Afrika için özel kredi paketleri, Türk şirketlerinin rekabet avantajını artırabilir.

THY'nin Stratejik Rolü

Yalnızca bir havayolu değil, bir "bağlantı kurma makinesi" olarak THY; yeni destinasyonlar, artan kargo kapasitesi ve lojistik ağlarla ticari ilişkileri büyüten bir güç çarpanı olabilir.

Eğitim ve Kültür İşbirlikleri

Bir ülkenin kalıcı etki yaratmasının en yumuşak ama en güçlü yolu kültürel ve eğitim temelli ilişkilerin inşasıdır.

Burslar ve Akademik Programlar

Türkiye'nin verdiği bursların Afrika kontenjanları yükseltilebilir.

Türkiye–Afrika ortak teknik üniversiteleri veya mesleki enstitüler kurulabilir.

Mühendislikten tarıma, sağlıktan bilişime uzanan ortak programlar, uzun vadeli bağlara dönüşür.

Maarif Vakfı ve Ortak Müfredatlar

Maarif okullarının yaygınlaştırılması, yerel hükümetlerle ortak müfredat geliştirilmesi Türkiye'ye kıta genelinde benzersiz bir eğitim ortaklığı alanı açar.

Dil ve Kültür Merkezlerinin Yaygınlaştırılması

Türkçe öğretimi için üniversitelerle anlaşmalar, Yunus Emre Enstitüsü merkezlerinin artırılması; kültürel yakınlık üretmenin en pratik araçlarından biridir.

Güven Veren Devlet Kimliği

Türkiye'nin Afrika'da en çok takdir edilen yönlerinden biri, krize hızlı müdahale kapasitesidir.

Barış ve Güvenlik Alanında İşbirliği

Polis, jandarma ve askeri eğitim programlarının artırılması,

Terör, sınır güvenliği ve siber güvenlik için ortak çalışma grupları,

Afrika devletlerinin kurumsal kapasitesini güçlendirir.

İnsani Diplomasi

TİKA, AFAD ve Kızılay'ın projeleri; kuraklık, kıtlık, sağlık krizleri gibi alanlarda hızlı müdahale kapasitesini artırarak Türkiye'ye pozitif algı kazandırır.

Medya ve Kamu Diplomasisi: Görünürlüğü Kurumsallaştırmak

TRT Afrika ve Medya İşbirliği

TRT'nin Afrika'ya yönelik özel yayınlar yapması veya bölgesel bürolar kurması, Türkiye'nin anlatısını kıtada daha görünür kılabilir.

Yerel gazetecilere Türkiye'de medya eğitim programları verilmesi ise, karşılıklı anlayışı güçlendirir.

Sosyal Medya Diplomasi Stratejisi

Büyükelçiliklerin dijital iletişimini yerel dillere uyarlamak, Afrika'daki genç nüfusla bağ kurmanın en etkili yollarından biri.

Özel Sektör ve STK'ların Dahil Edilmesi

Türkiye'nin Afrika vizyonunun yalnızca devlet kurumlarıyla sınırlı kalması beklenemez. İş dünyası ve sivil toplumun sahaya aktif katılımı şart.

İş Dünyası İçin Platformlar

DEİK Afrika İş Konseylerinin kapasitesi büyütülmeli,

Türkiye-Afrika İş Forumu yıllık ve tematik bir yapıya kavuşmalı.

Özel sektörün talepleri, diplomatik masaya doğrudan yansıtılmalı.

Sivil Toplum ve Akademik Ağlar

Kadın girişimciliği, gençlik projeleri, teknoloji girişimleri, ortak düşünce kuruluşu çalışmaları; toplumdan topluma bağların güçlenmesini sağlar.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Afrika'daki diplomatik ve kurumsal varlığını artırması için en önemli husus süreklilik, yerel ihtiyaçlara duyarlılık ve çok katmanlı bir stratejidir. Diplomasi, ekonomi, eğitim, güvenlik ve kültür alanlarının eşgüdümlü şekilde çalışması, Türkiye-Afrika ilişkilerinin hem derinleşmesini hem de kalıcı partnerliklere dönüşmesini sağlayacaktır.

Eğer Türkiye, ulaştırma projelerini dijital bağlantısallık ve güvenlik boyutuyla entegre ederse; sadece Afrika'ya mal satan değil, Afrika'nın geleceğini inşa eden aktörlerden biri haline gelir düşüncesindeyim.

TÜRKİYE’NİN AFRIKA’DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

BÖLÜM 4

Türkiye’nin Afrika’daki varlığını sürdürülebilir kılmanın farklı boyutlarını ele aldığım yazı dizisinin 4. bölümünde bu kez, ilişkilerin en kritik ve en hassas katmanına odaklanmak istiyorum.

Nedir bu katmanlar?

Yerel aktörleri doğru anlamak, sömürgeci olmayan ve eşit ortaklığa dayalı bir iletişim dili kurmak ve işbirliğini istikrarlı bir zemine oturtmak.

Ülkemizin kıtadaki her adımı ancak yerel dinamikleri, toplum yapısını, siyasi dengeleri ve tarihsel hafızayı dikkate aldığı ölçüde anlam kazanabilir. Daha önce de belirttiğim gibi, Afrika’da kalıcı bir etki bırakmanın yolu, teknik projelerden veya ekonomik yatırımlardan önce, karşılıklı saygıya dayalı bir ilişki mimarisini inşa etmekten geçiyor. Bu bölümde Türkiye’nin sahada güven üreten, yerel hassasiyetleri gözetten ve uzun vadeli ortaklıklar kurmasını mümkün kılacak temel ilkeleri ele almaya çalışacağım.

Yerel Ortaklarla Uzun Vadeli ve Saygın İlişkiler Kurmak

Türkiye’nin son yirmi yılda Afrika’da açtığı yeni sayfa artık olgunluk dönemine giriyor. Ancak bu dönemin sağlıklı ilerleyebilmesi, yalnızca diplomatik açılışlar ya da ekonomik anlaşmalarla sınırlı bir çabaya değil, yerel dinamikleri anlayan, sömürgeci olmayan, karşılıklı saygıya dayalı bir ortaklık vizyonuna ihtiyaç duyuyor. Bugün Afrika’da Türkiye’nin en büyük avantajı, geçmişten taşınan bir sömürge yükünün olmaması. Fakat bu avantajı korumak, ancak sahada doğru ilişki modelleri kurmakla mümkün olur.

Yerel Dinamikleri Dikkate Alan “Dinle–Öğren–Ortak Ol” Yaklaşımı

Afrika’da başarılı olmanın altın kuralı, yerel gerçeklikleri anlamaktan geçiyor. Türkiye’nin her ülkede toplumsal yapıdan ekonomik önceliklere, etnik–dini dengelerden siyasi hassasiyetlere kadar geniş bir perspektifte analiz yapması artık bir zorunluluktur.

Yerel danışmanlık mekanizmalarının güçlendirilmesi yani, büyükelçiliklerde yerel uzman kadrolarının artırılması, proje geliştirme süreçlerine yerel akademisyenlerin, STK'ların ve iş dünyasının dahil edilmesi gibi başlıklar, Türkiye'ye sahada büyük avantaj sağlar. Politikalar yerel bilgiye dayanmadıkça sağlıklı bir etki yaratması mümkün değildir.

Sömürgeci Olmayan, Eşit Ortaklığa Dayalı Bir İletişim

"Kazan-kazan" sözden öte pratik hale getirilmeli

Türkiye'nin en büyük "diplomatik sermayesi", kıtada sömürgeci bir geçmişe sahip olmamasıdır. Bu nedenle "kazan-kazan" anlayışının sadece söylemde değil, uygulamada da karşılık bulması gerekiyor.

Projelerin Afrikalı muhataplarla birlikte tasarlanması, ortak mülkiyet modellerinin (örn: 50-50 ortaklıklar, ortak yönetim kurulları) artırılması ve şeffaf bir iletişimle Türkiye'nin gerçek niyetinin "işbirliği ve ortak kalkınma" olduğunun anlatılması büyük önem taşıyor. Türkiye, Afrika'da "eşit ortak" profilini güçlendirdikçe güven duygusu da kalıcı hale gelecektir.

Eğitim, Kapasite Geliştirme ve İnsan Yatırımına Odaklanmak

Türkiye'nin Afrika'daki en etkili yumuşak güç alanı kuşkusuz eğitim. Türkiye Bursları programının daha geniş coğrafyalara yayılması, mezun ağlarının aktif şekilde desteklenmesi ve Türkiye-Afrika Mezun Dernekleri'nin kurumsallaştırılmasının sahada ciddi bir bağ kuracağı kanaatindeyim.

Bunun yanında mesleki eğitim, teknik okullar, öğretmen eğitim projeleri ve zanaat-girişimcilik programları TİKA, Maarif ve YEE aracılığıyla yaygınlaştırılabilir. Ortak üniversiteler, araştırma merkezleri ve özellikle sağlık, tarım, su yönetimi ve yenilenebilir enerji alanlarında ortak laboratuvarların kurulması Türkiye'nin uzun vadeli etkisini güçlendirecektir.

Yerel İş Ekosistemiyle Samimi ve Adil Ekonomik Ortaklıklar

Afrika'da iş yapan Türk şirketlerinin sadece "ihale alıp gitmek" yerine yerel ortaklarla uzun vadeli yatırım modelleri geliştirmesi artık stratejik bir gereklilik.

Projelerde en az %70 yerel istihdam hedefinin benimsenmesi, teknoloji transferinin artırılması ve know-how paylaşımı hem Türkiye'nin imajını güçlendirir hem de projelerin sürdürülebilirliğini garantiler.

Ayrıca KOBİ-KOBİ işbirliği potansiyeli, ortak markalar, franchise modelleri ve yerel üretim yapılarıyla desteklenerek Türkiye'nin ekonomik varlığını tabana yayabilir.

Sivil Toplum, Kültür ve Halk Diplomasisinin Güçlendirilmesi

Afrika'da toplumun kalbine dokunan çalışmalar, devletler arası ilişkilerden çok daha kalıcı etki bırakır. Kızılay, TİKA, Diyanet Vakfı gibi kurumların yerel STK'larla ortak projeler yürütmesi; YE-E'nin merkez sayısını artırarak toplum tabanlı kültürel çalışmaları genişletmesi bu açıdan kritik öneme sahiptir.

Türkçe öğrenen gençlerle yerel toplum arasında kurulan kültürel köprüler, Türkiye'nin bölgedeki pozitif algısını büyütüyor. Ayrıca yerel medya ile ortak projeler, gazetecilik eğitimleri ve ortak TV-radyo yapımları iletişim boyutunu güçlendiren bir başka alandır ve bu yönde çalışmalara eğilim göstermek elzemdir.

Uzun Vadeli Güvenlik ve İstikrar Ortaklığı

Güvenlik alanında sağlanan işbirliği, ancak "iç işlerine karışmama" ilkesi net biçimde korunursa saygın bir zemine oturabilir. Polis ve askeri eğitim programlarının şeffaf kriterlere dayanması, insan hakları vurgusunun açık şekilde yapılması Türkiye'nin güvenlik desteğini daha kabul edilebilir kılar.

Kriz ve afet yönetimi, sağlık krizleriyle mücadele, erken uyarı sistemleri ve ortak tatbikatlar ise uzun vadeli bir güvenlik mimarisinin ana unsurlarıdır.

Yerel İhtiyaçlara Duyarlı ve Görünen Bir Diplomatik Varlık

Afrika'da diplomasi yalnızca devletler arası temaslarla sınırlı kalmaz. Büyükelçiliklerin yerel dilde iletişim yürütmesi, halkın günlük hayatına dokunan küçük ama etkili projeler geliştirmesi Türkiye'nin sahadaki görünürlüğü artırır.

Yerel yönetim modelleriyle uyum

Projelerin yerel kalkınma planlarıyla uyumlu olması, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında dikkatli bir denge gözetilmesi ve bu süreçlerin şeffaf biçimde yürütülmesi diplomatik itibarı güçlendirecek bir diğer başlıktır.

Türkiye, bu çerçevede hareket ettiğinde Afrika'da yalnızca ekonomik değil, insani, kültürel ve diplomatik derinliği olan kalıcı ilişkiler kurabilir.

TÜRKİYE'NİN AFRIKA'DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

BÖLÜM 5

WORLD OF TÜRKİYE

ANALİZ

TÜRKİYE'NİN AFRIKA'DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

REŞİT KEMAL AS

WoT GENEL YAYIN
YÖNETMENİ

5. Bölüm

Türkiye'nin Afrika'daki varlığını sürdürülebilir kılmanın kritik başlıklarını ele aldığımız yazı dizisinin beşinci bölümünde bu kez kıtanın en stratejik üç alanına, enerji, maden ve tarım işbirliğine odaklanmak istiyorum. Afrika'nın zengin doğal kaynakları, hızla büyüyen nüfusu ve geniş tarım potansiyeli; Türkiye için yalnızca ekonomik fırsatlar değil, aynı zamanda uzun vadeli ortaklıklar kurmak adına büyük bir stratejik alan sunuyor.

Ancak bu işbirliğinin gerçek anlamda değer üretmesi, sadece kaynaklara erişim arayışına değil, karşılıklı fayda, sürdürülebilirlik, çevresel hassasiyet ve yerel kalkınmayı gözetten bir ortaklık modeline bağlı. Bu bölümde Türkiye'nin enerji arz güvenliğini güçlendirecek, maden sahalarında adil ortaklıklar oluşturacak ve tarımda kazan-kazan mantığını sahaya yansıtacak politika önerilerini değerlendirmeye çalışacağım.

Enerji, Maden ve Tarım Alanlarında Sürdürülebilir İşbirliği

Türkiye'nin Afrika ile enerji, maden ve tarım sektörlerinde sürdürülebilir, uzun vadeli ve karşılıklı faydaya dayalı işbirliği kurmasını ve geliştirmesini sağlayacak bütüncül bir yol haritası ile ilerlemesi gerektiğini düşünüyorum.

Nasıl mı?

Uzun vadeli ortaklıklar ve "Temiz Enerji" odaklı yaklaşım ile... Şimdi bu politikaları kapsamlı bir şekilde değerlendirelim.

Yenilenebilir Enerji Ortaklıkları

Afrika, dünyanın en yüksek güneşlenme sürelerine, güçlü rüzgar koridorlarına ve geniş jeotermal sahalarına sahip kıtası. Ancak bu potansiyel hala tam anlamıyla değerlendirilebilmiş değil. İşte tam bu noktada Türkiye için büyük bir fırsat alanı doğuyor.

Türk enerji şirketlerinin Afrika ülkeleriyle ortak GES ve RES şirketleri kurması, yalnızca yatırım açısından değil, yerel kapasitenin güçlendirilmesi açısından da kritik. Burada uygulanabilecek

“kurulum + bakım + eğitim” modeli, sahadaki teknik bilgi birikimini yerelleştirerek projenin uzun vadeli sürdürülebilirliğini garanti eder.

Enerji Üretiminde “Yerel Kapasite Geliştirme”

Teknik personel yetiştirmek için mühendislik ve bakım-onarım akademileri kurulabilir.

Türkiye–Afrika Yenilenebilir Enerji Araştırma Merkezleri, teknolojik yeniliklerin iki taraflı geliştirilmesine imkan tanıyacaktır.

Birçok Afrika ülkesinde problemlerin asıl kaynağı üretim değil, dağıtım altyapısıdır. Türkiye’nin yüksek tecrübe sahibi olduğu enerji iletim ve dağıtım projeleri de burada önemli bir rol oynayabilir düşüncesindeyim.

Doğal Gaz ve Petrolde Uzun Vadeli Stratejik Modeller

Afrika doğal gaz ve petrol açısından zengin bir coğrafya. Ancak bu kaynakların değerlendirilmesinde ciddi altyapı eksiklikleri bulunuyor. Türkiye için burada iki temel işbirliği modeli öne çıkıyor:

1- Arama ve Sondaj İşbirliği

TPAO’nun Afrika’daki arama projelerine katılımı genişletilebilir.

Türk sondaj gemileriyle ortak sahalarda faaliyet yürütülebilir.

2- Rafineri ve Depolama Altyapısı

Afrika'nın pek çok ülkesi petrol üretiyor fakat rafine ürün sıkıntısı çekiyor.

Türkiye, rafineri ve depolama altyapısı yatırımları ile hem kendi enerji arz güvenliğini güçlendirir hem de Afrika ülkelerine katma değer sağlar. Ülkemizin bu alanda yatırım + teknoloji ortaklıkları kurması elzemdir.

Maden: Şeffaf, Ortak Değer Yaratıcı ve Yerel Kalkınmayı Destekleyen Model

Madencilik sektörü işbirliği söz konusu olduğunda en hassas alanlardan biridir. Türkiye'nin burada atması gereken adım net: Sömürgeci değil, ortak değer yaratıcı, şeffaf bir model.

- Eşitlikçi Ortaklıklar
- %50-50 ortak işletme modelleri,
- Yerel istihdam zorunluluğu (%70 yerel iş gücü),
- Maden mühendisliği okulları ve teknik meslek lisesi yatırımları...

Bu adımlar, yerel halkın da projeye dahil olmasını ve gelir paylaşımının adil şekilde yapılmasını sağlar.

Çevresel Standartlar ve Sosyal Projeler

Çevresel rehabilitasyon planları, atık yönetimi, sağlık ve içme suyu projeleri gibi sosyal yatırımlar, Türk şirketlerinin sahadaki güvenilirliğini artırır. Bu tarz katkılar, Türkiye'nin "saygın ortak" imajını oldukça güçlendirir.

Stratejik Madenlerde Ortak Ar-Ge ve İşleme Kapasitesi

Afrika; altın, lityum, kobalt, nikel, bakır, REE (Nadir Toprak Elementleri) gibi kritik madenlerde küresel tedarik zincirinin merkezinde yer almaktadır.

Türkiye yalnızca ham maden ithalatına odaklanmak yerine Afrika'da, zenginleştirme tesisleri,

işleme fabrikaları, pil teknolojisine yönelik ara mal üretimi gibi yatırımlara yönelirse hem Afrika'da büyük bir değer bırakır hem de kendi üretim sektörüne tedarik güvenliği sağlar.

Tarımda Ortak Üretim, Teknoloji Transferi ve Gıda Güvenliği

Afrika'nın geleceği tarımda. Ancak kıta, dünya topraklarının yarısından fazlası işlenebilir olmasına rağmen sulama altyapısının eksikliği nedeniyle potansiyelinin çok gerisinde.

Ortak Tarım Bölgeleri

Türkiye, Afrika ülkeleriyle ortak işletilen tarım bölgeleri (special agro-zones) kurarak tarımda büyük ölçekli üretim modelleri geliştirebilir. Ülkemizin, Türk çiftçiliği, tohumculuk, seracılık ve tarım makineleri gibi tecrübeleri Afrika'da çok değerli olacaktır.

Sulama İşbirliği

DSİ'nin baraj, gölet, damla sulama projeleri konusundaki uzmanlığı, Afrika'nın en temel tarım sorunu olan sulama altyapısının eksikliğine merhem olabilir.

Mekanizasyon ve Tarım Teknolojisi

Türk tarım makinelerinin yerel montajı, yedek parça merkezleri, onarım ve bakım tesisleri gibi başlıklar Afrika'da çiftçiliği dönüştürme potansiyeline sahip önemli birer gücümüz olarak ortaya çıkmaktadır. Yani Afrika ile kurulacak işbirliğinde "Tarım Teknolojisi ve Mekanizasyon İşbirliği" kaçınılmazdır.

Dijital Tarım ve Veri Paylaşımı

Toprak analizi, erken uyarı sistemleri ve verimli sulama teknolojileri için Türkiye-Afrika Tarım Teknolojisi Platformu kurulabilir, ortak Ar-Ge programları düzenlenebilir diye düşünmekteyim.

Gıda İşleme Sanayisi

Ham ürün değil, katma değerli ürün ortaklığı; paketleme, dondurma, lojistik merkezleri her iki taraf için de kazanç sağlar. Bu kalemler asla es geçilmemelidir.

Ortak Fonlar ve Düzenleyici Çerçevenin Güçlendirilmesi

Türkiye'nin bu üç sektörde atacağı adımların finansal ve hukuki zeminle desteklenmesi gerekir.

- Türkiye-Afrika Enerji ve Tarım Yatırım Fonu
- Eximbank Afrika finansman paketleri

- Ortak sigorta (risk-sharing) mekanizmaları
- Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları
- Yatırım koruma anlaşmaları

Tüm bunlar hem Türk yatırımcıyı hem de yerel ortakları koruyan yapılar oluşturur.

Çok Katmanlı Diplomasi

Türkiye, yalnızca hükümetlerle değil, bölgesel örgütlerle (AU, ECOWAS, SADC), yerel yönetimlerle, üniversitelerle, iş dünyasıyla, çiftçi birlikleri ve kooperatiflerle doğrudan temas kurmalıdır.

Saygın, Sürdürülebilir ve Eşitlikçi Bir Ortaklık

Türkiye'nin Afrika'daki varlığını uzun vadede güçlendirmek, ancak çevresel duyarlılığı yüksek, yerel kalkınmayı gözetken ve "eşit ortaklık" temelli bir iş modeliyle mümkündür.

Sonuç olarak, projelerde çevresel ve sosyal etki analizlerinin zorunlu hale getirilmesi, Türkiye'nin sorumlu yatırımcı kimliğini güçlendirecek kritik bir adımdır. Aynı şekilde yerel halkla sürekli ve açık iletişim mekanizmalarının kurulması, hem güven inşa eder hem de projelerin sahadaki gerçek ihtiyaçlara göre şekillenmesini sağlar. Gençlere ve kadınlara yönelik istihdam, eğitim ve girişimcilik programları ise, Türkiye'nin kıtadaki kalkınma ortaklığı vizyonunu somutlaştıran en etkili araçlardır. Kurumsal sosyal sorumluluk projelerinin görünür, sürdürülebilir ve toplum odaklı biçimde yürütülmesi de dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur.

Bu yaklaşımlar, Türkiye'nin Afrika'da "eşit ortak" ve "saygın yatırımcı" imajını oldukça güçlendirir.

TÜRKİYE'NİN AFRIKA'DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI
BÖLÜM 6

Türkiye'nin Afrika'daki konumlanışı son yıllarda yalnızca ekonomik, kültürel veya güvenlik başlıklarıyla sınırlı olmayan, daha geniş ölçekli bir jeopolitik çerçeveye oturmuş durumda. Kıta bugün küresel güç rekabetinin yeni sahnesi olurken, Türkiye'nin bu denklemde uzun vadeli, saygın ve etkili bir aktör olarak kalabilmesinin temel şartlarından biri de "stratejik tarafsızlık" ve "dengeli dış politika" ilkesini istikrarlı şekilde koruyabilmesidir.

Bu 6. ve son bölümde, Türkiye'nin Afrika'da büyük güç rekabetinin gölgesine düşmeden, kendi bağımsız diplomatik çizgisini nasıl tahkim edebileceğini; yerel hassasiyetlere saygılı, öngörülebilir ve çok yönlü bir dış politika yaklaşımının kıta ile ilişkileri nasıl güçlendirebileceğini değerlendirmeye çalışacağız.

Stratejik Tarafsızlık ve Dengeli Dış Politika

Türkiye'nin Afrika'da stratejik tarafsızlık ve dengeli dış politika yürütebilmesi mümkün mü? Gelin birlikte bu sorunun cevabını arayalım.

Türkiye'nin Afrika'daki varlığı son yıllarda önemli ölçüde derinleşti. Ekonomiden eğitime, savunmadan insani yardıma uzanan geniş bir yelpazede kurulan ilişkiler, artık sadece ikili temaslarla sınırlı değil; kıtanın tamamını kapsayan çok katmanlı bir stratejik yönelim haline geldi.

Ancak şu gerçek göz ardı edilemez: Afrika bugün ABD, Çin, Rusya, AB, Hindistan ve Körfez ülkelerinin yoğun rekabet sahası. Böyle bir ortamda Türkiye'nin uzun vadeli, güvenilir ve etkili bir aktör olarak kalabilmesinin en kritik unsuru stratejik tarafsızlık ve dengeli dış politika çizgisini koruyabilmesidir. Bu politikanın nasıl yürütülebileceğine dair kapsamlı bir yol haritası oluşturulmalıdır.

Tarafsızlığın Çekirdeği: İlkeler Tabanlı Diplomasi

Stratejik tarafsızlık, ancak ilkeler tabanlı bir dış politika ile mümkündür. Türkiye'nin Afrika'da "ülkelere karşı değil, politikalar üzerinden pozisyon alma" yaklaşımını benimsemesi gerekiyor. Bu yaklaşım sayesinde Türkiye:

- Büyük güç rekabetinin tarafı gibi görünmez,
- Her ülke ile çıkar-merkezli, eşitlikçi ilişkiler kurar,
- Güven veren, öngörülebilir bir aktör haline gelir.

Afrika'nın hassas siyasi dengeleri, şeffaf, tutarlı ve gizli ittifak görüntüsünden uzak bir diplomasi gerektiriyor. Türkiye'nin uzun vadeli stratejik çizgisini net hale getirmesi, sahada güven inşa eden ana unsur olacaktır düşüncesindeyim.

Çok Boyutlu İşbirliği: Tek Bir Güce Yakınlaşmayı Engelleyen Model

Bugün Afrika'da tek bir güce yakınlaşmak, diğer aktörlerle ilişkilerde maliyet üretiyor. Bu nedenle Türkiye'nin çoklu ortaklık stratejisi hem gerçekçi hem de gereklidir.

Türkiye, Afrika'da aynı anda:

- AB ile tarım ve çevre programları,
- Çin ile altyapı ve ticaret,

- ABD ile sağlık ve güvenlik,
- Körfez ülkeleriyle finans ve yatırım,
- Afrika ülkelerinin kendisiyle yerel kalkınma projeleri

yürüterek dengeli, esnek ve bağımsız bir pozisyon yakalayabilir.

Bu modelin özü şudur: Herkesle işbirliği, kimseye bağımlı olmama.

Bu çok yönlülüğün kurumsal zemini ise Afrika Birliği ve bölgesel örgütlerle (ECOWAS, SADC, IGAD, EAC, CEMAC)

kurulan temaslardır. Türkiye'nin bu kurumlarla uyumlu çalışması, onu kıtada sadece ikili ilişkiler kuran bir aktör değil, "Afrika'nın kurumsal paydaşı" haline getirir.

Güvenlik Politikalarında Tarafsızlık: Dikkatli ve Dengeli Yaklaşım

Türkiye'nin Afrika'daki güvenlik politikası, askeri yığınağa değil; kapasite geliştirme, eğitim ve teknik destek yaklaşımına dayanmalıdır.

Somali, Libya ve Sahel gibi hassas bölgelerde tek bir grubun ya da faction'ın yanında görünmek uzun vadede riskli olabilir.

Bu nedenle Türkiye, bölgede çözüm odaklı arabuluculuk mekanizmasını güçlendirmelidir.

Terörle mücadele eğitimi verilebilir, polis ve askeri akademilerde ortak programlar yürütülebilir ancak çatışmaların tarafı olarak algılanmaktan kesinlikle kaçınılmalıdır.

Sudan barış görüşmeleri, Somali-Kenya anlaşmazlığı veya Sahel güvenlik mimarisi gibi konularda Türkiye, arabulucu veya kolaylaştırıcı rol üstlenebilir.

Ekonomik Diplomasi İle Siyasi Tarafsızlığın Dengelenmesi

Tarafsızlığın sahadaki en görünür dayanağı, yatırım ve ticari ilişkilerin siyasi gündemden bağımsız yürütülmesidir.

Türkiye'nin Afrika'daki ekonomik yaklaşımı; ticari kriterlere dayanmalı, yerel ortakları güçlendir-meli ve tek taraflı kazanç yerine ortak değer üretmek üzerine olmalıdır.

Yerel ortaklı ve politikadan bağımsız yatırım modelleri Türkiye'nin saygınlığını artırır. Böylece Türkiye'nin, "siyasi gündem ihracı" yaptığı algısı kırılır ve "adil ortak" kimliği pekişir.

Tarafsızlığın En Güçlü Destekçisi: Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç

TİKA, Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Kızılay gibi kurumların kıtadaki görünürlüğü, Türkiye'nin tarafsız ve insani imajını güçlendiren en önemli araçlardan biridir.

Bu kurumların; mezhep, siyasi grup veya etnik ayırım gözetmeden hizmet vermesi, eğitim, sağlık ve insani yardım projelerini toplumun tüm kesimlerine ulaştırması ve yerel halkla güçlü bağ kurması, Türkiye'ye büyük avantaj sağlar.

Ayrıca eğitim ve sağlık işbirlikleri (burslar, hastane projeleri, kriz yardımları) Türkiye'nin "tarafsız ve insani aktör" imajını hayli güçlendirir.

Büyük Güçlerle Dengeli İlişkiler

Afrika'da ABD, Çin, AB, Rusya ve Körfez ülkeleri ile ilişkilerde denge gözetmek, Türkiye'nin bağımsızlığının temelidir.

Bu dengeyi şu kombinasyonla sağlamak mümkündür:

- Çin ile rekabet etmeyen altyapı-lojistik projeleri,
- AB ile uyumlu kalkınma ve çevre programları,
- ABD ile sağlık, yoksullukla mücadele ve güvenlik işbirliği,
- Körfez ile ortak yatırım fonları,
- Afrika ülkeleriyle eşit ortaklık modelleri.

Bu yaklaşım Türkiye'yi "bağımsız ve özerk" bir aktör haline getirir.

Tarafsızlığın Sahadaki Garantisi: Yerel Toplumlara Doğrudan Temas

Afrika'da hükümetler değişebilir, siyasi dengeler oynayabilir; ancak yerel toplumun güvenini kazanan aktör sahada kalıcı olur. Halkla ve STK'larla temas çok önemlidir!

Bu nedenle Türkiye'nin; gençlik grupları, çiftçi birlikleri, geleneksel ve dini liderler ve sivil toplum kuruluşları ile doğrudan temas kurması stratejik önem taşır.

Toplumsal algı yönetimi doğru yapılmalı ve yerel halkın Türkiye'nin sömürgeci olmadığı, yatırım karşılığında siyasi taviz beklemediği ve yerel kapasiteyi geliştirmeye odaklandığı mesajını alması sağlanmalıdır.

Bu şekilde Türkiye, Afrika'da hem saygın, hem bağımsız, hem de etkili bir aktör olarak konumlanabilir.

TÜRKİYE'NİN AFRIKA'DAKİ VARLIĞINI SÜRDÜRÜLEBİLİR KILMANIN ANAHTARI

BARIŞ - TİCARET - GÜVEN - İŞ BİRLİĞİ